

PRZED- MIEŚCIE ŚWIDNICKIE mapa sąsiedzka

Przedmieście Świdnickie, wcześniej Schweidnitzer Vorstadt, swą nazwę zawdzięcza położeniu przed dawną Bramą Świdnicką, która znajdowała się w miejskich murach na trakcie z wrocławskiego Rynku do Świdnicy. Kiedyś na tym obszarze mieściły się liczne ogrody uprawiane przez zielarzy, a także prywatne ogrody wypoczynkowe.

W związku z rozbudową koszar, sądu oraz Kolei Górnośląskiej osiedle zostało poważnie przebudowane w połowie XIX wieku. Wtedy właśnie zniknęły ogrody, a na ich miejscu pojawiły się czynszowe kamienice, skwery, promenady i zadzwoniły ulice.

Wraz z wielkomięjskim rozwojem osiedla pojawił się nowy typ rozrywki – kino. Na Przedmieściu Świdnickim działało między innymi przedwojenne kino „Capitol” (dziś teatr o tej samej nazwie) czy powojenne kino „Warszawa” (dziś Dolnośląskie Centrum Filmowe).

Dawni mieszkańcy i mieszkanki tej części miasta zimą uwielbiali jeździć na łyżwach po zamrożonej fosie. W jej pobliżu można było wypożyczyć odpowiedni sprzęt, a za wstęp należało uiścić opłatę. W 1930 roku odbyły się tam nawet mistrzostwa Niemiec w jeździe figurowej na lodzie.

Po 1945 osiedle po raz kolejny zostało przebudowane. Wokół placu Kościuszki powstało nowe założenie mieszkalne w stylu socrealistycznym – KDM, czyli „Kościuszkowska Dzielnica Mieszkania”. Do współczesności nie przetrwały niestety dwa wyjątkowo piękne budynki – nowa synagoga, która została spalona podczas Nocy Kryształowej w 1938 r. oraz Śląskie Muzeum Sztuk Pięknych, uszkodzone podczas Festung Breslau i ostatecznie zburzone w okresie PRL.

Sąsiedujemy

Sąsiedujemy to prowadzony przez Strefę Kultury Wrocław program działań animacyjnych i kulturalnych na wrocławskich osiedlach. Od kilku lat zachęcamy mieszkańców Kleczkowa, Brochowa, Ołbina i Przedmieścia Oławskiego do poznawania się i budowania sąsiedzkich relacji. Od 2021 roku do podwórkowych aktywności włączyliśmy również Huby, Różankę i Gajowice. Nieprzerwanie spacerujemy po osiedlowych zakamarkach z przewodnikiem miejskim, Szymonem Maraszewskim, który w roli głównej występuje w dwóch sezonach serialu pt. „Opowieści z osiedli”. Wszystkie odcinki możecie obejrzeć na stronie internetowej, Facebooku i YouTube Strefy Kultury Wrocław.

W 2021 zaprosiliśmy też mieszkańców i mieszkanki Przedmieścia Oławskiego, Ołbina, Kleczkowa, Brochowa, Księża, Nadodrza, Przedmieścia Świdnickiego i Placu Grunwaldzkiego do współtworzenia razem z nami sąsiedzkich map tych osiedli. Nikt nie zna tylu osiedlowych historii, co sąsiedzi i sąsiadki, dlatego przez kilka miesięcy zbieraliśmy rozmaite osiedlowe opowieści o najciekawszych, najpiękniejszych, ale też najbardziej osobliwych miejscach. Dzięki wspólnym staraniom możecie teraz spojrzeć na 8 wrocławskich osiedli oczami ich mieszkańców – poznać wspomnienia i współczesne historie, a także odkryć przestrzenie, których już nie ma.

Bierzcie mapę w dłoń i podążajcie szlakiem sąsiadów oraz sąsiadek! Pamiętajcie, że każda z map dostępna jest w trzech językach: polskim, angielskim i ukraińskim.

Życzymy udanych osiedlowych podróży!

PRZED- MIEŚCIE ŚWID- NICKIE mapa sąsiedzka

Część materiałów wizualnych pochodzi ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego.

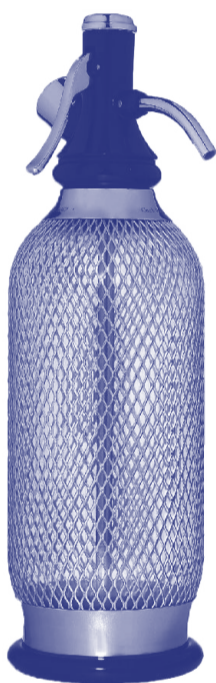
1

Tam było **wejście do tunelu**. Stała jedna z wieżyczek. Mój trener, dwa lata starszy, jeszcze nimi chodził – np. z ulicy Zielińskiego na ulicę Gwarną. W tych tunelach były ludzkie szczątki, kości – pozasypywane. Dziadek na mnie krzyczał, abym nie brał latarki, bo wtedy nie było baterii, ale ja brałem i tam chodziłem. Było też podobno – po wojnie, takie oficjalnie, niezabezpieczone wejście do podziemi przy ulicy Swobodnej. **Pawel**

2

Na tych **kortach** stawała pierwsze kroki tenisistka Iwona Kuczyńska. Mieszkała tu obok przez jakiś czas, ale nie wiem jak długo. Kuczyńska to jedna z najlepszych tenisistek w historii polskiego debła. Największe sukcesy odnosiła grając w parze z Martiną Navratilovą. **Sąsiad**

3

Na rogu stał **saturator**. Miał go starszy Pan – Pan Antoś. Ten Pan zrobił z niego miejsce spotkań – siedział tam do białego rana. Nie była to działalność stricte zarobkowa, gdy siedział tam w nocy. Od trzeciej klasy liceum do pierwszego roku studiów byłem jego częstym gościem. Poił spragnionego wędrowca, a czasem nawet karmil. Przynosiłem mu papierosy, jak była potrzeba. Był fajnym elementem krajobrazu dzielnicy. Pan Antoś ratował też sadzonkę wielkości chwastu. To jest teraz ten **wielki kłon wysokości czterech pięt**. Będąc tam, za każdym razem, przypominam sobie jego i te nasze nocne posiedzenia. **Krzysztof**

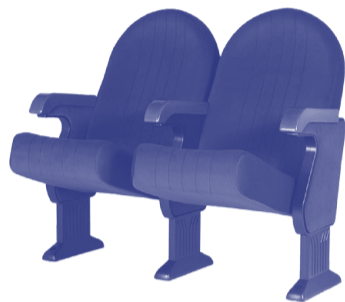
4

Zaraz po wojnie oraz w latach 60. i 70. ulica Gwarną była **ulicą prostytutek**. Wiem to z opowieści mojego taty. Do Wrocławia napływało coraz więcej osób. To dopiero od ośmiu lat te weteranki przestały przychodzić. One nikogo nie wpuszczały na swój teren. Były w związku z tym częste awantury. **Sąsiadka**

5

Mieści się tam najstarszy **zakład szewski**. Pracuje tam Pani Czesia – Czesława Łaba. Kobieta po osiemdziesiątce, a nawet bliżej dziewięćdziesiątki. Sama zrobiła sobie mural: buty, kot, pies. Pani ta uczyła się w szkole szewskiej, a później nawet w niej wykładała! Przesiadywałam u niej jako dziecko, ponieważ była to koleżanka mojej babci. Dzięki niej wiem, jak robić buty. Zakład istnieje od ponad czterdziestu lat. **Sąsiadka**

6

Dawne **kino „Śląsk”** przy ul. Piłsudskiego (dawne Gartenstrasse / Ogrodowa). Przed wojną grano tam również sztuki teatralne. Po wojnie została jedynie jedna sala kinowa. Reszta została zniszczona w trakcie działań wojennych. **Łukasz**

7

Rzeźba tzw. **węzełek podróżniczy** ma za zadanie przypominać o przesiedleńczej historii mieszkańców Wrocławia. **Łukasz**

8

Dawny **plac targowy** Zielińskiego. Od połowy lat 90. w tym miejscu funkcjonowało miejsce znane mieszkańcom jako targ przy Zielińskiego. Znajdowało się tam ponad 200 stanowisk handlowych. Łatwiej chyba wymienić czego nie można było tam kupić, niż wyliczyć dostępny asortyment. Swoje stanowiska posiadali także usługodawcy – zakłady szewskie, zegarmistrzowskie czy krawieckie. W 2013 r. kupcy przenieśli się do nowego, zadaszonego miejsca leżącego nieopodal – **Pasażu Zielińskiego**, a na samym placu, gdzie znajdowało się targowisko ma stanąć budynek Sądu Apelacyjnego. **Łukasz**

9

Dawny **żydowski cmentarz** z 1761 r. Znajdował się tutaj kirkut, którego historia sięga połowy XVIII wieku. Jeszcze przed Nocą Kryształową (1938 r.) zlikwidowano jego część pod pretekstem aryżacji. Wówczas nazwę placu zmieniono z Frankenplatz na Fontanenplatz. Podczas wojny powstał tu schron przeciwlotniczy, a w czasach PRL – bloki mieszkalne i obiekty sportowe. Z nieistniejącej nekropolii pozostał tylko fragment muru wzdłuż ul. Gwarnej, który wybudowano w 1908 r. Na tym obszarze wciąż można natknąć się na fragmenty nagrobków. **Sąsiad**

10

Dawny Cmentarz Zbawiciela na dzisiejszym **Placu Czystym**. Był nekropolią protestancką założoną w 1541 r., która ówczesnie znajdowała się poza murami miasta. Tutaj do końca XVIII w. chowano pierwsze pokolenie wrocławskich protestantów. Następnie tę funkcję przejął cmentarz na Przedmieściu Oławskim. **Sąsiadka**

11

Lubię tamto miejsce – tamte okolice. Często spotykałam się tam z przyjaciółką, szczególnie nad fosą. **Kładka** ta jest dla mnie przedsmakiem dobrej zabawy. Przechodząc przez nią nie da się nie zauważyć mnóstwa podświetlonych pajęczyn oraz pajaków, którym ustawienie i konstrukcja mostu najwyraźniej sprzyja, czy to ze względu na wilgotność powietrza, czy użyte szkło, czy światło właśnie, które przyciąga latające owady. **Ivet**

12

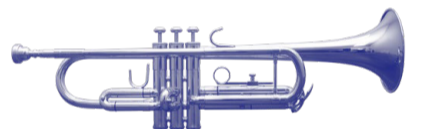
Od początku był to budynek przeznaczony na koszary i początkowo dla wojsk ciężkiej jazdy konnej. Potem dopiero stacjonowali tam grenadierzy. W internecie odnalazłem można okazały zbiór pocztówek z tamtych czasów – czyli z okresu przed I wojną światową (z budynkiem, oddziałami wojskowymi). Mówię o tym, ponieważ na tych zdjęciach widać ulicę, która nie zachowała się do naszych czasów. Dzisiaj jest tam **prokuratura**, a budynek jest wyremontowany. Zachowały się detale. Na środkowej części budynku widnieją symbole wojskowe: czapka wojskowa, flagi, hełm wzorowany na hoplicki, topór. Można zatem zauważyć, że ten budynek miał przeznaczenie militarne. Zdaje się, że kolory, których użyto podczas renowacji budynku, wzorowano na tych historycznych. Po II wojnie światowej znajdował się tam akademik Politechniki Wrocławskiej. Nie pamiętam jednak, czy było to jedyne przeznaczenie tego obiektu w okresie PRL. **Zygfryd**

13

Przepiękny **historyczny budynek z połowy XIX wieku**. Charakterystycznym dla niego jest to, że wybudowany został na planie krzyża, a na środku stoi wieża dla strażników. To koszary mi się z amerykańskimi filmami, ponieważ tam zawsze są takie wieże, gdzie strażnicy chodzą w kółko mogą widzieć wszystkie korytarze. **Zygfryd**

14

Naprzeciwko mojego mieszkania znajduje się ceglany budynek, który jest pozostałością fabryki. Po jego zachodniej stronie znajduje się jeszcze napis – nazwiska z niemieckiej fabryki, która w tym miejscu pojawiła się w latach 30. XX wieku. Budynek ma dłuższą historię, ponieważ pierwotnie znajdował się tam jeszcze inny zakład zajmujący się produkcją maszyn do różnych rozlewni. W latach 30. XX wieku pojawiła się tam fabryka, po której napis jest widoczny do dziś. Zajmowano się tam handlem armaturą – wodną oraz gazową. Natomiast na południowej stronie budynku widnieje napis – **Centrala Handlowa Przemysłu Metalowego**, która odnosi się do tego, co w budynku znajdowało się po 1945 roku. Niemał przez cały okres PRL. Obecnie mieszczą się tu dwa studia – tańca oraz muzyczne. Interesujące jest właśnie to, że patrząc od strony ulicy Tęczowej, widać historię, którą ten budynek przeszedł. Mamy obok siebie dwa napisy – niemiecki przypominający o przedwojennych czasach Wrocławia, a obok napis mówiący o historii Wrocławia po 1945 r. **Zygfryd**

15

Przy ulicy Kościuszki vis-à-vis legendarnego „Pałacyku” – w miejscu, gdzie dziś znajduje się poczta, mieściło się **jedno z ulubionych miejsc Rafała Wojaczka** we Wrocławiu. Działała tam tzw. Cyganeria – jedna z przestrzeni, do których regularnie chadzał poeta, a z którego często wychodził przez okno. Po drugiej stronie jest murek, na którym dochodziło do niesamowitej, według mnie, integracji lokalnych pijacków z Wojaczkiem i jego przyjaciółmi. Wieść niesie, że tam właśnie poeta premierowo prezentował swoje wiersze. Podobno tam też miała mieć miejsce jego stypa. **Lech**

16

Samo przejście wzdłuż torów pokazuje historię. Przód **Dworca Świebodzińskiego**, a więc część handlowa – w niedzielę jest czynnikiem niepowtarzalnym. Dworzec w tygodniu ma zupełnie inny charakter niż w niedzielę, bo wtedy staje się jednym wielkim placem targowym. Na samym końcu handel starociami, Romowie, którzy rozkładają się ze swoimi stoiskami. Na początku targu zawsze warzywa. W środku raczej ubrania... Po prawej stronie – bliżej ulicy Braniborskiej: AGD, meble etc. Z kolei stara część – budynek dworca powoli staje się miejscem, gdzie są kawiarnie, lokale, gdzie można wyjść po prostu na piwo. **Jola**

17

To tutaj mieści się kluczowe miejsce dla Przedmieścia Świdnickiego. W **parku przy ul. Kolejowej** wychowała się moja siostrzenica. Teraz ja wychowuję swojego wnuka – od małego, od wódeczka. Obecnie jest 4-latkami, idzie do przedszkola. Czekamy, kiedy park będzie wyremontowany, aby do niego wrócić. Jest to takie jedyne miejsce na Przedmieściu Świdnickim, gdzie wszyscy możemy się spotkać – młodzi ze starszymi. To jest w nim świetnie! Tam jest też olbrzymi platan, według mnie ma około stu lat. Jest to miejsce, gdzie maluchy się wspinają, gdzie jest cudowny cień, gdzie pod platanem odbywają się osiedlowe spotkania, a także pikniki rodzinne. Jeden najwspanialszy platan w tym rejonie. I zdrowy! Miejmy nadzieję, że remont mu nie zaszkodzi... **Dorota**

18

Moja trasa z psem – sentymentalna. Była tam **budka z artykułami szkolnymi**, gdzie będąc małą dziewczynką, kupowałam niezbędne artykuły przed rozpoczęciem roku szkolnego. Dziś już nie istnieje. **Dagmara**

19

W **budynku przy pl. Muzealnym** mieszkał kiedyś wybitny polski reżyser, Kazimierz Kutz, wraz ze swoją ówczesną żoną, Marią Kawczak, aktorką „Teatru Kalambur”. W Marii kochał się Zbyszek Cybulski, który po zakrapianych imprezach przychodził wyznawać jej miłość, jednak zawsze mylił mieszkanie i dobijał się do sąsiada piętro niżej. **Asia**

PRZEDMIEŚCIE ŚWIDNICKIE

mapa sąsiedzka

GASTRONOMIA

- A** Nocny Targ Tęczowa
Tęczowa 65
- B** HALA - Bistro monko
Tęczowa 83X
- C** Kolejowa - Nasyp
Kolejowa
- D** CULTO
pl. Kościuszki 6
- E** FALLA Wrocław
Stawowa 4
- F** Etno Cafe Okraglak
Świdnicka 50
- G** Dobra Karma
Kościuszki 23

- H** Chleboteka
Tęczowa 57
- I** Domek nad Fosą
Podwale 29a
- J** Bar Pierozek Wrocław
Sądowa 7
- K** Azjatycka kuchnia
Sądowa 12
- L** Black Point Cafe
Sądowa 3 i 5
- M** Bar Wiking
Piłsudskiego 14
- N** Kolejowa - Nasyp
Kolejowa

MIEJSCA SPOTKAŃ

- 1** Teatr Polski - Scena im. J. Grzegorzewskiego
Zapolskiej 3
- 2** DCF Kino
Piłsudskiego 64A
- 3** Teatr Muzyczny Capitol
Piłsudskiego 67
- 4** Rada Osiedla
Piłsudskiego 37
- 5** Miejska Biblioteka Publiczna Filia 55
Zielińskiego 2
- 6** Eklektik Art
Czysta 4

- 7** Vivid Gallery - Galeria Sztuki
pl. Kościuszki 4
- 8** Klub Muzyki i Literatury
pl. Kościuszki 10
- 9** Galeria SiC! BWA Wrocław
pl. Kościuszki 9
- 10** Firlej - Ośrodek Działań Artystycznych
Grabiszyńska 56

Tereny zielone

